

Meddelelser fra Selskabet

BELLMAN

I DANMARK
Nr. 79 December 2013

Frossande och drickande präster. Sepiateckning av Carl August Ehrensvärd

Originalen tillhör amiralen greve C. A. Ehrensvärd, Stockholm

Ja, men det er da osse sanden

... den ene hånd vasker den anden, og på den måde bliver de begge rene. Og rene hænder, det er en fordel i omgangen med andre mennesker. Der er dem der giver med den ene hånd og tager med den anden, og på den måde bliver pengene hjemme, forudsat at den ene hånd giver lige så meget som den anden tager. Nogen tager noget i egen hånd, og nogen får noget fra hånden. Andre igen må stå med hatten i hånden, og andre stikker den i en hveserede.

Nå, så kom det alligevel til at handle om kommunalpolitik. Det litterære selskab – som SBiD er – står både principielt og principfast uden for politik i betydningen partipolitik. Alligevel er der noget ethvert litterært selskab er for, og noget det er imod. For litteratur, først og fremmest. Det er ligefrem selskabets eksistensberettigelse. For kultur og kulturliv i videre forstand. Teater, koncerter, kunstudstillinger, museer, koncert-huse, teaterbygninger. Steder folk kan komme og høre lærde mænd og kvinder fortælle om deres forskning og dele ud af deres viden, steder hvor de samme eller andre kan lytte til digtere der læser op, musikere der synger og spiller. Kultur og kulturliv.

Det vil de fleste politiske partier og flertallet af politikere også.

Siger de, erklærer de, skriver de.

Men de vil gerne have at kommunen kan få indtægter. Så de sælger eller udlejer kommunens ejendomme til private firmaer som til gengæld betaler kommunen for råderetten. Også over kulturens huse. Private firmaer er ikke indrettet til at betale kommunen for denne ret til at

råde over kulturens huse; de er indrettet på at tjene penge på kulturens huse.

De penge skal digtere, musikere, billedkunstnere så skaffe ejere og aktionærer. Eller lærde mænd og lærde kvinder skal. Eller altså litterære selskaber.

Det er politik.

Det er blot en såre uhensigtsmæssig én af slagsen. For en sådan politik indebærer at digtere, musikere, billedkunstnere eller litterære selskaber ikke kan læse digte op, spille cello eller koncert-flygel, udstille akvareller eller vise koncepter, holde foredrag.

For de har ingen penge. Ja, men det er da sanden.

Mørk er november –

men den har sine lyspunkter. Et sådant lyspunkt er dagen den 18. november. I år er det 270 siden digteren Johannes Ewald så dagens lys, og i Sverige fejrer man alle der hedder Moa. Men – for at citere Evert Taube – *det var inte detta jag skulle tale om*. Det er den 18. november 1993, den dag Selskabet Bellman så dagens lys i Danmark.

Som nogle allerede vil vide, opstod ideen to år tidligere, da den svenske kulturattaché, minister Lars Lönnback, og forfatteren Søren Sørensen mødtes ved en middag hos den norske kulturattaché. De blev da enige om at ville stifte Selskabet Bellman i Danmark. Leif Bohn, Bellmans danske oversætter og hans fortolker, sangeren Hans Brodersen, kom snart med på ideen; de to rejste land og rige rundt og holdt Bellmanaftner, Bohn fortalte, Brodersen dokumenterede for danskningerne som havde henrykt en samlet dagspresse ved udgivelsen.

Et seminar på ambassaden med deltagelse af bl.a. Bellmanforskeren Carl Fehrman fra Lund og professor Thomas Bredsdorff som talere mislykkedes i den forstand at Bredsdorff tog modet fra de fremmødte ved at udtale: Man skal aldrig starte et litterært selskab.

Tog modet fra de fleste fremmødte, men ikke fra Lönnback og ikke fra Sørensen. Den dag der er fem interesserede, kan der dannes en styrelse og selskabet oprettes. I løbet af 1993 kom den femte, den sjette – den tiende. De to der allerede længe havde formidlet Bellman ved koncerter og plader, var naturligvis også interesserede: Erik Harbo og Nis Bank-Mikkelsen. Den svenske lektor ved Københavns Universitet havde initiativtagerne allerede arbejdet sammen med om et andet litterært projekt: Læs svensk! Det var Gunnar Syrén. Han var straks med på tanken, som også hans kollega, universitetslektor Jens Kristian Andersen, Holbergesperten. Lönnbacks havde på en ferie truffet parret Collin Eriksen, tysklæreren Carl Collin Eriksen var fyr og flamme, ville selvfølgelig yde sit til sagen. I forfatterforeningen mødte Sørensen oversætteren Anne Marie Bjerg, vor mester i svensk litteratur, og den stærkt nordisk engagerede komponist og sanger Per Warming.

Det var denne kyndige kreds der mødtes om eftermiddagen den 18. november i lejligheden oven over ambassaden på Sankt Annæ Plads. Jens Kristian Andersen præsenterede sit projekt *Bellman og de danske guldalderdigtere*, det der blev til Selskabets første bind i skriftserien, og Carl Collin Eriksen talte entusiastisk om sit: at dokumentere den danske Bell-

mantradition på cd, dels med allerede eksisterende indspilninger, dels med nyoptagelser; kunstnerne der skulle stå for dem, befandt sig jo i stuen. Det tog fire år og et helt utroligt antal timer, så at sige dagligt, at virkeliggøre dobbeltcd'en *Bellman i Danmark*.

Man valgte straks initiativtageren til formand, Jens Kristian Andersen til næstformand, og Leif Bohn påtog sig at styre kassen, den endnu ikke eksisterende.

Ambassaden bød de ti på middag i Wessels Kro, og her sluttede ordförande för Bellmansällskapet sig til; den lærde Magnus von Platen. Først gennemgik man formandens forslag til vedtægter og vedtog dem, så fik man serveret middag, og endnu var kredsen alene i Wesselstuerne. Men efterhånden ankom der andre gæster som med nogen ret undrede sig over det ivrigt talende middagsselskab der af og til spontant brød ud i skål- og andre sange.

Pludselig sprang Nis Bank-Mikkelsen op fra sin plads og fortsatte ud på gulvet, greb til orde og forklarede de undrende gæster hvad der foregik. Hvorpå han rullede sig ud i Fredmans Epistel nr. 23, den om Fredman i rendestenen *vid krogen Kryp-in, gent emot bankohuset*, og genoplivede og gennemlevede sommernatten 1768 en høstaften 1993.

Uforglemmeligt. Som aftenen selv.

Medlemmer samledes den 4.2. 1994 i Bakkehuset på Frederiksberg, godkendte vedtægterne, godkendte styrelsens sammensætning. Dog havde Anne Marie Bjerg opgivet, hendes litterære oversættelser tog for megen tid, og i stedet indtrådte chefredaktør Peter Skeel Hjorth. Således begyndte det. Og således be-

kræftedes digteren Thorkild Bjørnvigs ord fra Sangen til Båring Højskoles indvielse år 1959: *frugter kan uspået komme*, men i stedet for at, du kære læserinde, skal finde højskolesangbogen frem og slå op på nr. 210, citerer jeg den her, for det fortjener den:

*Mørk er november og løvfaldet slut,
vandet begynder at fryse,
lyset fra solen og blomsterne brudt –
da må vort hjerte selv lyse.
Synge vil vi, legen er magt,
mer end beregning, forstand og foragt
værn mod det sorte og tomme.
Om der svæver dødelig dræ,
vil vi dog elske – og plante et træ:
frugter kan uspået komme.*

En der var med.

En anden der var med

Mycket är minnesvärt från åren mellan vår konstituerande sammankomst på Wessels krog och idag, och vår vördade redaktör efterlyser fokusering på helst en sådan upplevelse. Tillåt mig emellertid en kompromiss: Jag erinrar mig en händelse som till min glädje upprepades några gånger. Nämligen denna:

Jag var ny i Köpenhamn med den vilsenhet som sådant för med sig. Detta såg Leif Bohn, vår lysande översättare, och bjöd mig hem till sig och sin hustru. Min blygsamhet förbjuder mig antaga att han också själv fann nöje därvid.

Emellertid förlöpte kvällen vid dessa tillfällen på det sättet att Eva och Leif först bjöd på läcker mat och rött vin med pimpinella, varefter Leif och jag sjönk ner i ett hörn av vardagsrummet medan Eva donade med sitt, flitig som alltid.

Där fortsatte vi med vårt rödvin, alltmedan Bellmans ande svävade över

oss och inspirerade oss till verbala stordåd i sitt namn. Naturligtvis kom Leifs översättningar på tal, men inte bara de; han delade med sig av sin spiritualitet, sitt kunnande och, andliga generositet — och sin välförsedda vinkällare.

Sent på kvällen kom Eva in och meddelade att hon tänkte gå och lägga sig, och vi sade vackert god natt. Så småningom krävde naturen sitt, och Leif gav en inbjudan att följa naturens kallelse utomhus, ett tecken så gott som något på hans vänskapliga väsen.

När jag sent omsider lyckades skilja mig från min vän och tog en sen buss hem till Amager, tycktes det mig som om Carl Michael gjorde mig sällskap. Som om hans livshistoria kommit på skam, den historia nämligen som slagit fast att Bellman aldrig varit i Köpenhamn.

Hav tack i din himmel, käre Leif, för dessa stunder av ogrumlad glädje i Bellmans anda, och till dig, kära Eva, för din generositet och för din omsorg om en vilsekommen yngling!

Gunnar Syrén

Tyve års virke

Fjerde februar var der Bellman i Bakkehuset – for første gang. Dengang - i 1994. Nis Bank-Mikkelsen sang Bellman, Erik Harbo sang Bellman, og de talte, gjorde Jens Kristian Andersen, gjorde Leif Bohn, gjorde Gunnar Syrén, JKA om litteraturhistorien, Bohn om musikken til Bellman, Syrén om Bellmansprog. Formanden udbredte sig om hvor omfattende Bellmaninteressen var og havde været fra 1770 til 1994. Sveriges

daværende kulturattaché Lars Lönnback sluttede ud fra det skete:

Hvis man skal regne ud fra den første aften, så får Selskabet Bellman i Danmark en lys, poetisk og sangligt meget givende fremtid.

To omfattende nye projekter gik straks i gang: skriftserien og arbejdet med dobbelt-cd'en *Bellman i Danmark*. Et tredje var udsendelsen af *Meddelelser fra Selskabet Bellman i Danmark* som et tidskrift om Carl Michael, hans tid og bedrifter og om hans indvirken på dansk kultur.

En af de absolut betydeligste fortalere for Bellmans fortræffeligheder var digteren og filosofen Johan Ludvig Heiberg, og sammen med Heibergselskabet holdt vi Bellmanaften i Hofteatret. Siden tog Heiberg kegler fra øen neden for Sophienholm da Tine Topsøes operakompagni opførte *Ulla skal paa Bal* i 200 året for Johanne Luise Heibergs fødsel.

200 året for Bellmans død – 1995 – blev markeret med årsmøde i Det Kongelige Teater og kongelig underholdning ved Erik Harbo, Johan Poulsen og Michael Beyer. Kongeligt var det også på Det Kongelige Bibliotek som udstillede danske Bellmanværker, og hvor vi holdt litterært-musikalsk seminar på selve årsdagen for hans død med tidsbilleder fra det eftergustavianske Stockholm, fra det heibergske København og med en oversigt over højdepunkterne i den danske litteraturhistoriografi.

I pinsen 1995 dannede Gotland rammen om en Bellmanfestival med deltagere fra landene rundt om Østersøen med seminar, koncerter og udflugter.

Universitetet i Kiel holdt ligeledes Bellmansymposium, *de danska färgerna försvarades med bravur* av Leif Bohn, skrev en svensk deltager i dette blad. Povl Dissing sang, og Hanne Bonde viste billeder.

Året efter var SBiD den der arrangerede en nordisk konference om kunsten at oversætte Bellman; nordmændene var dengang ikke begyndt på det, til gengæld var både islændinge og finner tidligt på færde. Også H.C. Andersen og Emil Aarestrup påtog sig ikke altid lige heldige fordanskninger. Samme år udkom Skriftseriens bind 1: Jens Kristian Andersens systematiske og grundige udredning af Bellmanspor hos Danmarks guldalderdigtere – der er stadig eksemplarer at få hvis nogen savner...

Hovedbegivenheden i 1997 var ikke i den forstand inden for Selskabet, men dog i Selskabet: Leif Bohn udgav sine samlede oversættelser af Fredmans Epistler, Fredmans Sange og spredte digte uden for disse samlinger.

Symposier er sammenkomster med det formål at drøfte vigtige sager. Det gjorde nordiske Bellmankendere så i Växjö det følgende år; det svenske moderselskab havde afsluttet udgivelsen af de samlede værker, så hvad nu? Var der mere at tale om, forske i? Det viste forelæsningerne at der var. Sørensen var der, Carl Collin var der. En ny triumf indtraf i september: Dansk-Svensk Venskabs- og Kulturfond tildelte Selskabet en hæderspris på 25.000 kr. af fondens midler.

Alle gode gange er tre. Initiativet var Jens Lunds, bistand ydede Annika Salomonsen, og lokaliteten var Musikhistorisk Museum, for emnet var illustrationer

til Fredmans Epistlar og Fredmans Sån-ger. Det blev en succes, for kundskaberne bagved var store.

Alt hvad der hidtil var indtruffet, blev imidlertid overgået i 1999. Da var Carl Collins herkuliske arbejde endelig blevet til dobbelt-cd'en *Bellman i Danmark*.

Elektronikgiganten L. M. Ericsson var en af hovedsponsorerne bag den kostbare udgivelse, og firmaets daværende domicil dannede rammen om en festlig lancering af cd'en der ikke var mindre herkulisk. Aviserne flød over med strålende anmeldelser, Collin fik alle de roser der kunne ligge på ham. Cd'en er fyldt af stjerneindspilninger, og 30. september 1999 var stjernestunden.

For alle tyve år. Bedre, større, skønnere kunne det ikke blive.

Og så alligevel. I 2006 var det ti år siden vi sidst havde forestået et symposium, i denne periode havde der været symposier i Växjö og Helsingfors, det var blevet vores tur. *Bellman i Billed og Digt* var temaet, og for anden gang rullede Jens Lund hele sit enorme lager af illustrationer til svenske, danske, tyske o.a. udgaver af epistler og sange m.v. ud under hvælvingen på Frederiks Bastion. Kunstkere forelæste over Bellman i billedkunsten ved seminariet som fortsatte med foredrag om Bellman som litterært motiv, afsluttende med at indbudte lyrikere læste udvalgte og især egne digte. Om søndagen var der gudstjeneste med Bellmansalmer i Gustavskyrkan ved Kastellet og en formidabel solokonzert af Nis Bank-Mikkelsen på Bastionen.

En tilsvarende koncert gav han i Börs-salen ved Stortorget i Stockholm året efter. Da forestod Bellmansällskapet et

symposium om Bellman og musikken, og årets Meddelelser-numre handlede helt overvejende om dette emne.

Nis og Martin Bagge optrådte sammen på Gjorslev Slot i 2008, i 2009 udkom Søren Sørensens roman *Sisyphos i Slots-vagten*, om Bellmans tragedie år 1794 da han sad fængslet.

I 2011 støttede man udgivelsen af den stærkt roste Bellmandvd'en *Erik Harbo synger Bellman i Bymuseet havesal*. Den eneste dvd der findes med Bellmanepistler og sange.

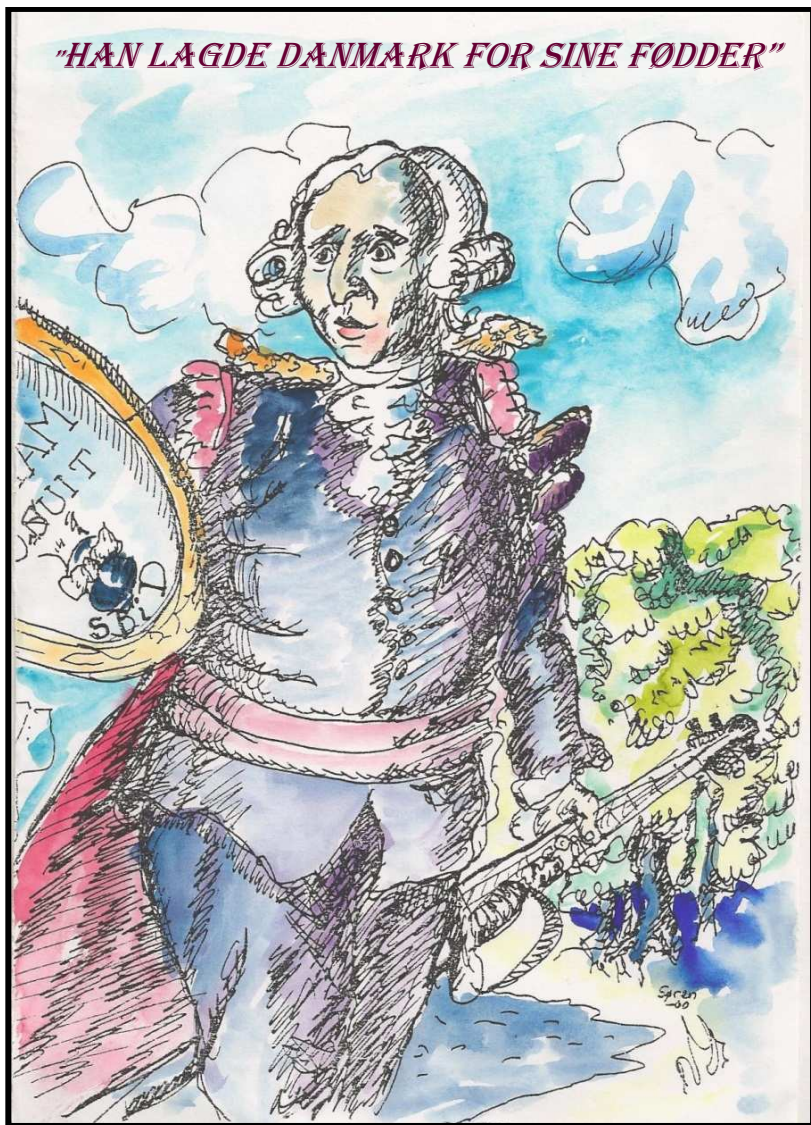
De følgende år var præget af Hans Lundsteens intense arbejde med Bellmans religiøse digtning, og i 2012 hylde de vi en af de vigtigste formidlere af Bellmandigtningens storhed, 1800-tallets primadonna par excellence, Johanne Luisse Heiberg med en festforelæsning på loftet over Sophienholms stald og en opførelse af Johan Ludvig Heibergs bellmanske vaudeville *Ulla skal paa Bal* i operainstruktrixen Tine Topsøes stiltro opsætning på Sophienholms øscene – den største kunstneriske og økonomiske satsning siden symposierne 2006. Der skal nok være et eller andet tro medlem der også vil finde årsmødet 2013 blandt tyveårets højdepunkter da medlemmer læste, sang og spillede hyldester til Carl Michael Bellman den Store.

Red

Diplomer til medlemmer

En lille snes af Selskabets medlemmer meldte sig ind ved starten; i styrelsen har Erik Harbo og Søren Sørensen deres plads siden da, Nis Bank-Mikkelsen og Lars Lönnback hvert deres hædersplads. Ved siden af dem registrerer vi Else Andersen, Grethe Uffe Jensen, Eva Holbek, Hanne Bonde, Birgit Collin Eriksen, Bengt Ole Lindberg, Holger Scheibel, Elisabeth Skov, Kirsten Schönberg Sørensen og Morten Schönberg Sørensen.

Ved tyveårsfesten overrakte dem et diplom; de der ikke kunne være til stede, har fået det tilsendt med tak for tro tjeneste.

Bogmessen stand C2 053

Efter erfaringerne med bogmessen i 2012 da en halv snes litterære selskaber var gået sammen om en stand, opstod tanken om at SBiD skulle foreslå Sveriges Ambassade og Dansk-Svensk Forfatterselskab/Danskt-Svenskt Författarsällskap et samarbejde om en fond til at fremme de to selskabers formål.

Ideen havde fremgang, der blev samlet midler ind til at dække de betydelige omkostninger ved at leje og møblere standen, ambassaden og Drostfonden takkes varmt for at de gjorde det muligt – og den 8. november kl. 9 stillede vi nogle stykker fra de to selskaber og gav os til at indrette stand C2 053 på det hjørne vi havde fået tildelt, ryg mod ryg med sangbogsforlaget *De Grå Synger* og en brændevinsbutik.

Den smukke rul-op'per med Anne Marie Steen Pedersens formidable portræt af vor digter stod ud til gangen, plakater og Hanne Bondes herlige epistelmalerier smykkede bagvæggen, bordene var dækket med lækkerier i bogform, et udvalg af Bellmanssällskapets publikationer, et udvalg af de senere års vigtigste værker om Bellman, vor egen skriftserie fra Jens Kristian Andersens om guldalderens digtere til Hans Lundsteens Bellmansalmer var fremme, Søren Sørensens store Bellmanroman lå der – og så tog vor kompanion sig af de andre pladser.

Vore oplægsholdere var af og til udsat for ublu konkurrence fra højtaltende højtaleranlæg, de søde sagers Mette Blomsterbergs skærerbrænderorgan såvede således Hans Lundsteens sobre oplæsning af en af salmerne i småstykker,

og Gunnar Syrén, selv han, kunne ikke overdøve filosofen Jesper Knallhats (alias Lene Andersen) forelæsning fra standen overfor. Men de kæmpede bravt alle sammen. De annoncerede svenske bidragydere fra Bellmanssällskapet var erstattet af stumme, men særdeles læseværdige, vort søsterselskabs forskellige udgivelser lå til at bladere i.

Andre svenske gæster havde vi, først Niklas Eriksson fra ambassaden som åbnede standen med velvalgte ord, og siden både forfattere fra forfatterselskabet og ordföranden i de litterære selskabers svenske samråd, DELS som det hedder, Gunnel Stenqvist som talte om det Årsta som Bellman så tit besøgte, og hvor hun selv er vokset op.

En nær ven af så vel Bellman som af Selskabet holdt ligeledes til, mest i egen skab af forfatter i det andet selskab, nemlig Ingmar Simonsson som præsenterede både sin Bellmans Värld og den ganske trykfriske Camus-biografi.

De få eksemplarer af dobbelt-cd'en Bellman i Danmark som vi havde støvet op i afsides hjørner, forsvandt som dug for solen; ude på det frie marked er den for længst udsolgt.

Tre herlige dage endte i regn og blæst, men havde været solbeskinne inde-dørs.

À propos Kierkegaard og Bellman:
Fra Drikkevisen til Tragoedien er jo Poesien én Forgudelse af Quinden.
Søren Kierkegaard: Stadier paa Livets Vej.

FREDMANDAGEN

den 18. nov. 2013

Fredmandagen har som sit særpræg, at vi på denne dag tilgodeser den mere forskningsmæssige side af Selskabets virksomhed, hvilken i år var lagt i hænderne på Per Olsen med et foredrag om Bellman som verdenslitteratur.

Desuden er det i år 20 år siden at selskabet blev stiftet, hvilket formand Søren Sørensen bevægende gjorde rede for. Desuden var også en af selskabets initiativtagere, den tidligere svenske kulturattaché Lars Lönnbach, til stede denne aften og gav en hjertelig hilsen til vort danske Bellmanselskab fra det svenske.

Som det sig burde, blev der sunget af Bellmans værker, og for at understrege det verdenslitterære præg var mangfoldige sprog repræsenteret ved oversættelser på engelsk, tysk, islandsk, norsk, finsk m.m., som et passende oplæg til Per Olsens foredrag:

Begrebet ”Verdenslitteratur” er skabt af Goethe: ”Jeg indser stadig tydeligere, at poesien er fællesgods for menneskeheden nationallitteraturen vil ikke sige ret meget i dag, verdenslitteraturens epoke er kommet.” Det drejer sig bl.a. om de store klassiske værker, som udgør et almenmenneskeligt fælleseje og en fælles kulturel kapital til livsforståelse. Stærke nationale særtræk hindrer dog ikke, at et værk kan opfattes som en del af verdenslitteraturen; det gælder f.eks. H.C. Andersens eventyr og noget så svensk som Bellmans epistler.

Per Olsen opregnede 5 gode (og underfundige) grunde til at læse – eller til ikke at læse – litteratur:

Jamen, litteratur er jo kun en ringere kopi af virkeligheden og er derfor uden erkendelsesmæssig værdi (Aristoteles); desuden er litteraturen skrevet i et særsprog, hvor almindelige ord skifter betydning, så læseren bliver usikker; desuden fremstiller litteraturen upålidelige udsagn om verdens indretning og kolporterer irrationelle fantasier og drømme, som skaber angst; desuden udfordrer litteraturen ved sin utopiske dimension det vedtagne og sikre og vender op og ned på læserens stabile univers; endelig gør læsningen læseren passiv ved at åbne for psykiske turbulenser, som burde forblive fortrængte; den vasker kort sagt verdens beskidte, psykiske undertøj i fuld offentlighed: således gælder det alt sammen også Bellman, så – ikke sandt? - lad endelig være med at læse!

Således oplyste førte Per Olsen tilhørerne gennem en række eksempler fra epistlerne til belysningen af rigdommen af bl.a. personer og temaer (carpe diem og døden) hos Bellman, foruden at Bellman ved en sammenligning med verdenslitteraturens andre store – bl.a. Shakespeare – viste sit umådeligt store ordforråd og sin rigdom af udtryksmidler.

Når man virkelig er glad for noget, skal man ikke komme med negative bemærkninger, men man må virkelig beklage de mange af vore medlemmer, som gik glip af en storartet mulighed for at blive opmuntret og oplyst.

Hans Lundsteen

Bellman i ny sammenhæng

Litterær-musikalsk oplæsningsforestilling i Bistrup Kirke

Torsdag den 24. oktober 2013 aflagde jeg Bistrup Kirke et besøg i anledning af et af de alt for sjældne litterære topmøder i dette land: Bellman møder Kierkegaard!

Det viste sig at være en god prioritering af min sparsomme tid!

Ikke mindst vi der dyrker Bellman, fik en spændende forestilling ud af besøget. Der var en fremragende opførelse af nogle af de skønneste af Fredmans Epistler ved Jarl Forsman, assisteret af cellisten Ida Nørholm, nok den bedste jeg har set, så indlevende, at Bellman må siges at have taget bolig i Forsman. Hvis vi skal op på et tilsvarende niveau, har vi herhjemme kun Nis Bank-Mikkelsen, så vidt denne anmelder ved, og jeg hørte da også dette højhellige selskabs formand mumle noget om verdensklasse, så jeg føler mig på relativt sikker grund. - Vi fik epistler nr. 1, 2, 30, 71, 80 og 23. En nydelse.

Vi fik også en interessant kobling til Søren Kierkegaard, hvis "In vino veritas / I vinen er sandhed" viste sig at være en interessant garnering og perspektivering, udmærket fremført af skuespiller Paul Hüttel, som også gav os "Om vindens leg med kvinderne i Københavns gader" fra Johannes Forførerens Dagbog. Til afslutning: Bellmans "Vi mindes Glock ved glædens kilde", Fredmans Sang nr. 5 C.

Det blev en fin aften i Bistrup Kirke. - Tak for det!

Anmeldelse ved forfatteren **Bo Lille**

På bogmesse 2013

Sådan tog standen sig ud med Hanne Bondes malerier i baggrunden og SBiD skriftserie på disken. Ursula Baum Hansen og Eva Holbek var standpassere, en af de dansk-svenske forfattere beretter om sin nye bog for Gunnel Stenqvist, formand i DELS, de litterära sällskapen i Sverige, og for digteren Ole Lillelund.

Kierkegaard & Bellman – vin og kvinder

Omtale af et arrangement med denne titel fandt vi i septembernummeret af *Meddelelser fra Selskabet Bellman i Danmark*. Umiddelbart forekommer det lidt søgt at sætte Kierkegaard og Bellman sammen. Var det bare en lidt smart idé bestyrelsen havde fået: at koble Bellmanselskabet på Kierkegaard-fejringen? Men den ene af os (Ebbe) tog chancen og mødte op i Hareskov Kirke den 11. september. Og blev glædeligt overrasket!

Ved hjemkomsten smittede hans begejstring husets frue, og vi satte kryds i kalenderen ved den 24. oktober. Denne dag drog vi til Bistrup Kirke for henholdsvis at opleve og genopleve arrangementet som bestod af Jarl Forsmans foredrag af seks af Fredmans epistler og en af sangene. Han blev akkompagneret af cellisten Ida Nørholm. Bellmans musik var omarbejdet til cello af Søren Sørensen. Og så læste Paul Hüttel op af Søren Kierkegaard: to afsnit fra *In vino veritas* og et stykke fra *Forførerens Dagbog*. Og som pausemusik spillede Ida Nørholm stykker af Mozart på sin cello. Og så fru en nød i fulde drag denne skønne aften med de utroligt dygtige kunstnere, der formidlede både Kierkegaard og Bellman på fremragende måde! Hold øje med disse kunstnere! De er værd at opleve!

Efter koncerten havde vi mulighed for at tale med kunstnerne og det var virkelig fornøjeligt og givtigt.

Ebbe og Helle Hertel, Værløse

À propos:

Jarl Forsman siger om de musikalske arrangementer for sang og cello som Søren Sørensen har tilrettelagt, at de er fine og at de med sit eget tonesprog kommenterer Bellmanteksterne på fornemste vis. Ved siden af sit øvrige litterære og kunstneriske virke har Søren Sørensen siden gymnasieårene skabt musik, viser og sange, temaer til jazzbrug, kirke- og kammermusik, ligesom han skrev musikken til de skolekomedier han indledte sin forfattervirksomhed med i 70'erne.

Bellman som småkageform?

Et venligt menneske forærede os engang denne kageudstikker, 9,5 x 7 cm stor, så kunne vi servere Bellmankager til julebordet. Kagemænd og kagekoner, bl.a. som honningkager er en gammel juleskik, så hvorfor ikke også Bellman?

Vi nyder gerne en Bellman-øl, den med Ep. 6 str. 1 på flasken eller dåsen. Undertiden har vi haft en Bellman-akvavit fra Siljan-fjærfjorna på bordet også. Det kan vi godt klare, men tanken om at tilegne sig Bellman ved at bide næse og mund af hans bilde, den huer os ikke.

VANITASDIGT

Hos Carl Michael Bellman finder man ingen spor af nutidig indadvendt og søgende religiøsitet.

Bellman skriver som et kristenmenne-ske, svensk kristen i evangelisk-luthersk betydning.

Han viser sig inderligt fortrolig med den svenske gudstjenestetradition og med den klassiske teologi, hvilken er rammen, indenfor hvilken han skriver sine evangeliske digte.

Men en ting er, at han var teologisk kyndig.

Noget andet er, hvordan han bevæger sig indenfor rammen, og hvad han har for med læseren, idet han læser ham teksten, og man skal gøre sig klart, at Bellman er helt bevidst om, hvad han skriver; det Sokrates sagde om digterne, at de ikke aner, hvad de selv har digtet, gælder ikke for Bellman.

Det kræver derfor læserens opmærksomhed at følge med.

Således også med hensyn til det følgende digt, som blandt andet er et vanitasdigt: et memento mori med morale.

Manden i sin ager så'de,
Bedste sæd med tak og lov;
Uven kom og folk'ne sov,...
Og idet han ag'ren nå'de,
Så'de ugræs der igen:
gik sin vej, som ondskab pleje,
lumsk og skjult, på skjulte veje,
Lignelsen forstår du den?

Ager'n i sin spæde grøde,
Skildrer hjertet ... det forstås,
Ordet, Sæden er som sås,

Folk'ne sovende som døde,
Skildrer sorgløshed og tant:
Uven, han som folk'ne sov fra,
Er just den som dig bedrøver
På forgænglighedens færd.

Menneske! du først blandt dyr'ne,
Som med oprejst hoved går;
Som med snildets ild formår
Dig ransage og naturen,
Mærk! for uskyld fælden står;
Hvad forgæng'ligt dig omgiver,
Knap du helt opmærksom bliver
Før du vildfør's hvor du går.

Øksen hør's i stammen hugge,
Dig din bår' ... du det ej ved,
Døm fra tidens flygtighed,
Til din syvtiårig' skygge,
Døm fra alle tings natur!
Men giv agt, thi tiden iler,
Døden ved din tærskel hviler,
Og din uven står på lur.

Se! en eg i grene vreden,
Af urgamle rødders ved!
Bukker tænksomt, tør og sprød,
For naturen og for tiden.
Så betænk hvor du går frem!
Hvordan tiden tærer grenen,
Muldner blomsten, knuser stenen
Og af stoffet gør et støv.

Hvor forgæng'ligheden skrider!
Plyndrer, og får aldrig nok,
Forhen hvor paladset stod,
Skimtes nu en ussel hytte,
Og hvor faste borge før,
Sine tårn' og vimpler strakte,

Ses de nøgne mure brakte,
Med en sølle glug og dør.

Lad din ungdom dig påminde
Dine fordums venners valg!
Mærk! nu deres rustne tal',
Se dig om og tungt besinde,
Hvor en barndoms leg og lyd,
Fordums hørtes øret fryde,
Skal man snart dit støv omhegne
Under hvælvets hvide kalk.

Kære ven! i dag hvad venner,
Ser du skæmtes om dit bord?
Knapt dit glade måltid gjort,
Før du dødens kulde kender
I dit nys optændte blod;
Og knapt du dit tim'glas vender
Før din grav-dør man tillukker,
Mindestenen slår omkuld.

Kast dit øje på minuttet
På den riges bord med mer',
Der han i sin læn'stol ler
Tung – af druens saft bedugget,
Småøj't, stikken, hæs og rød,
Mærk! hans gispen, hvor den røber,
At hans sjæl ej mer fornøjer
Lykkens lumpne overflød.

End en gang, kast dine blikke
På en skønheds åbne barm,
Bedst den ånder høj og varm
Starter den på nedad stikke
Flad og skrumpen, kold og bar,
Tiden der sin længde måler,
Og forgæng'ligheden stråler
I det dunkle øjenpar.

Snart den store skille-dagen,
Gryr med tord'nens lyn og flod;
Har din vandel været god,

Blir' du af den hånd nu tagen
Som til dydens løn formår
Af en god guddom'lig vilje
Hveden fra al ugræs skille
Tænk på døden, timen slår

Digtet er skrevet over lignelsen om
ugræsset i hveden (Matthæusevangeliet,
kpt. 13, vers 24 -30): Bonden såede god
sæd i sin mark, men mens folkene sov
kom hans uven og såede ugræs oven i,
hvortil bonden siger: lad ugræsset stå til
høsten, så skal hveden skilles fra og
ugræsset brændes.

Det udlægger Matthæus således, at hø-
sten er dommedag, hvor rigets gode børn
skal skilles fra og stråle som sole i deres
Faders rige, mens dem, der bringer andre
til fald eller øver lovløshed, kastes i il-
dovnen.

Ugræsset er de ildesindede og lovløs-
hedens udøvere, som på dommedag ka-
stes i Helvede,

pas på med, hvad du gør, at du ikke en-
der i ilden!:

Alting er klart og let at forstå: pas på
med hvad du gør; du må ikke lokke an-
dre til fald, og du må ikke begå lovløs-
hed.

Den prædiken holder sig selv og er hørt
utallige gange.

Og Bellman begynder digtet, helt i ud-
lægningens ånd, med en advarsel til læ-
seren: pas på, din uven står på lur for at
forføre dig! Vær klog!, - hvilket siden
følges op i slutverset, hvor der står om en
god vandel og dydens løn på dommedag
- tilsyneladende en flad og temmelig ue-
vangelisk morale.

Men ind imellem skriver Bellman den-
ne tour de force af et vanitæsdigt, så fuld-
stændig forskellig fra Matthæus' ud-
lægning, for her handler det ikke om at

forlokke andre, men om selv at gå i fæl den, ”på forgæng’lighedens færd”, hvor alting går til grunde under tidens og dødens tvang!: barndommens uskyld, ungdommens mod og valg, vennernes gode selskab, for ikke at glemme levemandens livstrætte bøvs og al kvindelig skønheds skrumpen.

Ingenting har bestand.

Et vanitasdigt har den funktion, at advare imod at binde sig til ”denne verden, som forgår”.

Moralen er, at du skal være klog; du, ”som med snildets ild formår dig selv ransage og naturen!”, du skal tage bestik.

Set ud fra vanitasdigtet betegner ”ugræsset” da ikke de ildesindede og lovløse, men de ukloge, som har ladet sig fange i forgængeligheden og går til grunde med den.

Men hvad har den kloge da at holde dig til? Dydens løn?

Det er da det underfundige i Bellmans brug af vanitasdigtningen, at den sætter spørgsmålstejn ved den moraliserende udlægning af lignelsen.

For hvem har ikke bundet sig; ja, hvem er ikke uhjælpeligt bundet? trods alle gode fortsætter.

Se dig selv, du ”som med snildets ild formår dig selv ransage”.

Med denne indsigt in mente ændrer slutversets morale helt karakter og bliver ganske ironisk overfor den moraliserende prædiken om godandel og dydens løn.

Man skal lægge godt mærke til formuleringen i slutverset, for der står ikke kun, at din dyd skaffer dig over på den rigtige side, men at det er en god, guddom’lig vilje, som formår det.

Jo, prøv bare med den godeandel, -

det skulle for resten bare mangle.

Men der er kun ét som hjælper: den gode guddommelige vilje, som formår, at skille dig - ud af dødeligheden.

Tænk på det.

Hans Lundsteen

Nils Ameck og Hvila vid denna källa

Man ville have forsvoret at der fandtes en Bellmanillustrator som Jens Lund kunne have oversat. Ikke desto mindre findes der i det mindste en sådan: Nils Ameck, født i Bohuslen 1898, død 1956 efter en lang løbebane som karikatur- og julekortidyltegner. Og illustrator af bøger, bl.a. i digteren Helge Åkerhielms antologi *Kärlek vin och sång* Stockholm 1949.

Bellman kunne ikke undværes i en sådan samling, og det bliver han da heller ikke. Fredmans Epistel nr. 82 *Hvila vid denna källa* står lige efter Evert Taubes *Nocturne* - logisk nok at en frokostsang efterfølger en natlig vise der slutter *sov på min arm*. Men natten har været opfyldt af *den virvlande blodstormens larm*, så der kan være behov for at hvile ved en kilde og nyde en ordentlig brunch.

Det er den situation Nils Ameck har tegnet: flaskerne ruller i græsset, kyllingen har fået vingen revet af, men endnu sidder stegegaflen i brystkødet, og nedenfor byder Ulla Winblad på mandeltærte. Landskabet virker mere som Bohuslen, mindre som Mälardalen.

Antologien er til salg antikvarisk til rimelige priser. En dansk digter har fundet plads i den verdenshistoriske oversigt: Hans Hartvig Seedorff Pedersen.

*Den Kongelige Livgardes
Messingensemble 2013*

De skønneste Bellmansange

NORDIC MUSIC Den Kongelige Livgardes Messingensemble og Povl Dissing EXLCD30158

Smag og behag er forskellig, så når anmelderen her udnævner *Ulla min Ulla*, *Nu har du*, *Glock* og *Sommerfugledans på Haga* til de skønneste, er det uden videre at forstå som anmelderens personlige opfattelse. Det er lidt af et tilfælde af dem der ligner en tanke, at i hvert fald to af de udvalgte sandsynligvis hører til dem Carl Michael Bellman selv har sat musik til, *Glock* og *Haga* nemlig. Det

fremgår også af titlerne at Povl Dissing synger Leif Bohns fordanskninger.

Det er for det tredje en stor tilfredsstillelse at Den Kongelige Livgardes Messingensemble har taget netop disse tre Bellmanværker med i ensembles præsentation af nordisk musik for blæserkvintet i raffinerede arrangementer for to trompeter, basun, valdhorn og tuba. Det stiller ham nemlig op side om side med Edvard Grieg, H.C. Lumbye og Carl Nielsen. Det er en australsk komponist, Paul Terracini, som har lavet de elegante arrangementer af Bellmansangene for de fem stemmer (www.paulterracini.com)

Man kunne have tænkt på pigegarder og byorkestre, messingsuppe, og krøllede hoveder kunne have kombineret Fredmans læresætning *supa, dricka, ha sin flicka* med oktoberfestens *øl, fisse og hornmusik*. De går galt i byen, Den Kongelige Livgardes Messingensemble spiller raffineret kammermusik, og Povl Disings tekstfortolkninger er fuldlødige.

Søren Sørensen, fhv. tubaist

Epistler vi aldrig hører

Epistel nr. 17 er tilegnet syster Lisa, og hun er ikke engang nærmere omtalt i personfortegnelsen i indledningen til samlingen. Oven i købet er det som epistel nr. 1 og mange af de andre en øjebliksbeskrivelse, ikke noget brev, nogen egentlig ”epistel” skrevet efter at begivenhederne har fundet sted, men en reportage 150 år før radioen blev sat i gang. Melodien er i moll og 3/4 dels takt, men alligevel nærmest en march, ganske enkel, åbenbart et populært stykke fra dansehalerne i 1770. Det dansante kommer bl.a. frem ved paukeslagene i takterne 7 og 8 og igen i 15 og 16, lige som paukeslageren også direkte nævnes i teksten, i str. 1 og i str. 7 opfordres til at spille.

Jergen Puckel er hovedpersonen i fortællingen som i ikke så få andre, en tysk håndværkersvend med pukkelryg, hvoraf navnet, ikke desto mindre eller måske netop derfor en laps, og Fredmans yndlingsoffer.

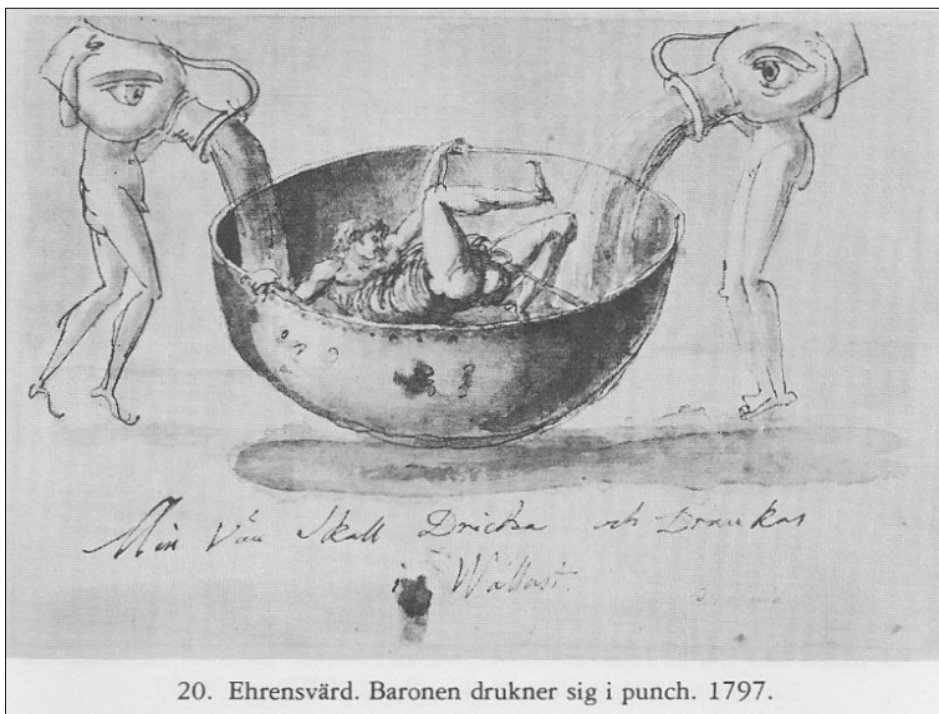
Det hele begynder med Fredmans ankomst til danselokalet og hans hilsen til søstre og venner/ og hver som mig kender/ god dag! Nu skal der rigtigt festes,

og Fredman er i strålende humør. Lysene skinner, og pigerne flokkes, nærmest slås om kavalererne, måske også om de friturestegte kager – tragtebakkelse kalder den kyndige Valfrid Palmgreen Munch-Petersen dem, hvis nogen bliver klogere af det, også kaldet kniplingskager. Og så Jergen ellers fat: sig bugar, han läspar och trugar/ så skönt; talar fransyska/ och tyska, det skal nok imponere, og de fem paukeslag virker som tre punktummer og to tankestreger, så enhver kan tænke sit. Men *saften er mustig,/ och Jergen bliver lustig/ och varm*, får budt Ulla op. Det er værre at det er tællelys der er i lysekronerne, for de smelter og drypper ned på damernes skønne kjoler ... - - Det finder Fredman ikke er noget at græde over når kærlighedsgudinden åbner sit slot, blandt engleskikkelser og milde, én er askeblond, en anden brunette.

Først da, i str. 6, kommer Lisa til, og hun er rødhåret og iført et rødt skørt, og hopper så op i Jergens skød. Epistlen ender som flere andre i Fredmans bekendelse til livsglæden: til lyden af flasker drikker han sin kronsup, den snaps som kongehuset har monopol på, lidt erotisk opstemt drikker han til paukeslagenes pointer: Lad os alle den Venus påkalde som her står! Så hun kan tømme hans safter og kræfter. – Så direkte kunne det siges i den galante tid. *Pauker, giv lyd! Se elskovs gud! Hvem vil blie brudgom? Her har I brud. Bombombombom bom.*

Der er et herligt humør over det hele, men dette står i en næsten sarkastisk kontrast til den ærværdige melodi, mon ikke det er derfor vi aldrig hører Fredmans epistel nr. 17?

Red

Carl August Ehrensvärd

Bonniers lilla uppslagsbok oplyser om forsidens kunstner at han var søn af den feltmarskal Ehrensvärd som anlagde fæstningen Sveaborg uden for Helsingfors; selv var han flådeofficer, generaladmiral 1792, men især husket for sine landskabstegningen og drastiske karikaturer. Han var gode venner med billedhuggeren Sergel, og i deres gensidige karikaturer er de skånselsløst humoristiske. Lige som Sergel var Ehrensvärd ven med Abildgaard, lederen af kunstakademiet i København.

At han også var fortrolig med Bellmans poetiske univers, fremgår af meget, men også af denne: Det er som i Fredmans Epistel 2: *I brännvin skall du bada*, blot at det her er punch.

Service for medlemmer af det gode selskab:

Årsmødet finder sted efter vedtægternes bestemmelse på årsdag for Carl Michael Bellmans fødsel, nemlig **TIRSDAG DEN 4. FEBRUAR 2014**. Stedet er kgr. Sveriges Ambassade, Sankt Annæ Plads 15 med generalforsamling efter vedtægterne, og dermed valg til styrelsen for det følgende år.

Forslag fra medlemmerne skal være formanden i hænde i god tid før udsendelse af indkaldelse, dvs. senest 9. januar 2014. Vær opmærksom på at deltagelse i årsmødet er betinget af at kontingentet er indbetalt ved årsskiftet.

December 2013 TIP EN BELLMAN!

	1	X	2
1. Hvilken dato fødtes Bellman? d. 11. februar X d. 4. februar d. 4. marts			
2. Hvilken digter er ikke inspireret af Bellman? 1. J. P. Jacobsen X. Johan Ludvig Heiberg 2. Ingemann			
3. Hvordan fortsætter denne tekst: "Gubben Noah Gubben Noah....?" 1. Har bodd vid en landsväg I hela sitt liv X. Var en hedersman 2. Gick på krogen			
4. Hvilken sang er ikke skrevet af Bellman? 1. Värm mer öl och bröd X. Fjäriln vinga 2. Flickan från Backafall			
5. Tekster om Fredman kaldes også...? 1. Fredmans vignetter X. Fredmans sonader 2. Fredmans epistler			
6. Hvilken moderne musiker har udgivet cd'en "Balladen om Ulla" ? 1. Bengt Lindberg X. Poul Dissing 2. Lars Lilholt			
7. Hvilket sprog er Bellman ikke oversat til? 1. Thybo-mål X. Græsk 2. Engelsk			
8. Hvad hed Bellmans kone? 1. Anna-Stina X. Ulla 2. Lovisa			
9. Fredman lå ved kroen "kryp-in" og sagde...? 1. Ach du min moder X. Min gud förlåta mig 2. Var är flaskan?			
10. Hvilket af følgende blev ikke serveret ved Ulla Wiinblads frokost i det grønne? 1. Mandelkage X. Bekkasin 2. Savarinkage			
11. Mor på tuppen du, är en ståtelig fru.....(...): Fast jag just nu i år, fyller ____ år, så vet att jag förmår, dansa med drängarna i fläng..... 1. 50 X. 70 2. 40			
12. Hvilket år fødtes Bellman? 1. 1737 X. 1742 2. 1740			
13. Hvornår blev Selskabet Bellman i Danmark stiftet? 1. 1993 X. 1991 2. 1997			

Indhold:
Leder
Årsmøde
SBiD 20 år
Bogmessen
Fredmandagen
Anmeldelser af
Kierkegaard-Bellmanaftner
Af Messingensemble-cd med
Bellmannumre
Epistel nr. 17 en af dem vi aldrig hører
Vanitasdigt
En ukendt Bellmanillustrator
Om forsiden
Tipskupon som juleleg

Illustrationer:
Forside: Carl August Ehrensvärd
Nils Ameck
Søren Sørensen

Husk årsmøde :
TIRSDAG DEN 4. FEBRUAR

SALG AF BØGER:

Skrifter udgivet af SBiD: Alle gratis for medlemmer så længe oplag haves:
Jens Kr. Andersen: Bellman og de danske guldalderdigtere
Søren Sørensen: Danske Bellmaniana
Torben Krogh m.fl: Bellman og Danmark
M.Brøndsted: Nyere Bellman-studier og komm.
Bellman i Billed og Digt 2011 348 kr.
Lars Huldén & Jennie Nell: Carl Michael
Bellmans liv og værk
Hans Lundsteen: C. M. Bellmans salmer
Salg af CD og DVD
Erik Harbo m.fl.: Bellman i Kbh. Bymuseums
Havesal (udg. 2012) dvd specialpris 80 kr.
Nis Bank-Mikkelsen & Bellmaniakvartetten (17

Selskabet Bellman i Danmark
Formand: forfatteren Søren Sørensen
Næstformand: bioanalytiker Dorte Jepsen
Sekretær: provst Hans Lundsteen
Kassemester: Alex Pedersen
Øvrige medlemmer:
Viceskoleinspektør Fritz Haack
Operasanger Erik Harbo
Cand. pæd. psyk. Eva Holbek
Gymnasielærer, mag.art. Randi Larsen
Billedhugger Karen Nordentoft
Lektor, mag. art. Per Olsen
Tilknyttet styrelsen som særlig sagkyndig:
Advokat Claus Arup
Skuespiller Nis Bank Mikkelsen
Udgiver: Selskabet Bellman i Danmark
Adresse: Ellekrogen 28, 2950 Vedbæk
Tlf. 45 89 36 35
Redaktion: Søren Sørensen, ansv.
Fritz Haack, Hans Lundsteen
Layout og tryk: Erik Harbo
Redaktionsudvalg: Foreningens styrelse
Eftertryk af artikler er velkomne mod
kildeangivelse og honorar
ISSN 0909-7732

numre) 100 kr.
Erik Harbo: Bellman om kroer, kvinder og Ka-
røns båd (17 numre) 80 kr.
Bengt Ole Lindberg: Balladen om Ulla 80 kr.
Andre bøger:
Beiträge zu Bellman, Heft 1: 2001 50 kr.
I. Simonsson: Bellmans värld – 100 kr.
Søren Sørensen: Skoel bette pieger 50 kr.
Søren Sørensen: Sophienholmsonetter 30 kr.
Medlemspriser. Forsendelsesomkostnin-
ger betales af medlemmet.
Henvendelse til Ole Simonsen, Bringetoften 33
3500 Værløse. olesim@post.tele.dk t.4497 6059
Følgende bøger bestilles hos Eva Holbek på
evaholbek@email.dk: Leif Bohn, Carl Michael
Bellman: Fredmans Ep. og Sange (på dansk).